

162. *Ligustrum vulgare* L. - Ligustr pospolity

Ligustr pospolity należy do tych gatunków, których granice zasięgu jest wyjątkowo trudno wykreślić. Od dawna uprawiany w całej Europie, stosowany jest powszechnie jako krzew ozdobny, przede wszystkim w formie żywopłotów i to nie tylko w miastach, ale również i w małych wioskach. Owoce *L. vulgare* stanowią pokarm wielu ptaków (zwłaszcza drozdowatych), które mogą przyczynić się do rozsiewania jego nasion. W związku z powyższym opracowana mapka ogólnego zasięgu ma charakter prowizoryczny.

Zasięg *L. vulgare* obejmuje niemal całą zachodnią, środkową i południową Europę, północno-zachodnią Afrykę, Krym, Kaukaz, Małą Azję i północno-zachodni Iran. Krzew ten rośnie bądź to w suchych, świetlistych lasach oraz na ciepłych, odsłoniętych zboczach i skałkach, bądź też w dolinach rzek, nawet na okresowo podtopionych glebach. Występuje głównie na niżu i w niższych położeniach górskich, przy czym najwyżej położone stanowiska znajdują się w Alpach i w Małej Azji — 1500 n.p.m. oraz w Maroku — 1600 m n.p.m.

Przez Polskę przebiega północna granica zasięgu *L. vulgare*, lecz z podanych powyżej przyczyn jej dokładne wyznaczenie jest prawie niemożliwe. Stanowiska ligustru rozproszone w południowej i zachodniej części kraju znane są także na północy, a nawet z samych wybrzeży morskich. Charakter tych stanowisk — sztuczne czy naturalne — z braku danych historycznych nie może być ściśle określony. Ich interpretacja polega głównie na ocenie zbiorowisk roślinnych oraz na opiniach różnych botaników (zwłaszcza starszych), którzy te stanowiska opisali.

Opierając się na takich przesłankach można twierdzić, że *L. vulgare* jest u nas bezsprzecznie gatunkiem rodzimym i że dziko rośnie przede wszystkim na południowym Śląsku, na Lubelszczyźnie i przypuszczalnie na nielicznych stanowiskach w województwie krakowskim, kieleckim i rzeszowskim. Stanowiska te położone są zwykle nie wyżej niż 300—400 m n.p.m.

Ligustr pospolity występuje głównie w zaroślach kserotermicznych, rzadziej w lasach. Na Lubelszczyźnie, w Janowcu nad Wisłą rośnie np. razem z: *Corylus avellana*, *Berberis vulgaris*, *Cornus sanguinea*, *Evonymus verrucosa*, *Ulmus campestris* var. *suberosa*, *Prunus spinosa*, *Rosa rubiginosa*, *Lonicera xylostemum*, *Juniperus communis*, *Clematis vitalba*, *C. recta*, *Salvia pratensis*, *Vincetoxicum officinale*; *Achillea millefolium* ssp. *pannonica*, *Campanula sibirica*, *C. bononiensis*, *Peucedanum cervaria*, *Coronilla varia*, *Thalictrum minus* i inne. Na Śląsku jest ważnym składnikiem zbiorowisk roślinnych z rzędu *Prunetalia*, a w Cieszyńskim wchodzi według A. Kozłowskiej (1936, Charakt. zesp. rośl. pogórza Cieszyńsk.) w skład zespołu *Fagetum calcareum cieszyńicum*.

Rozmieszczeniem ligustru pospolitego w Polsce zajmowali się K. Browicz i J. Hryniewicz-Sudnik (1965, Arbor. Kórnick., 10). Opracowali oni mapę punktową z zaznaczeniem stanowisk przypuszczalnie naturalnych i sztucznych.

L. vulgare is one of the species, whose range it is very difficult to delimitate. It is already a long time under cultivation in the whole of Europe. It is generally used as an ornamental shrub in the form of hedges, and not only in towns but also in small villages. The fruit of *L. vulgare* are eaten by many birds (particularly from the thrush family), which may cause the dispersal of its seed. As a result the presented map of its general distribution has a provisional character.

The range of *L. vulgare* covers almost the whole of western, central and southern Europe, north-west Africa, the Crimea, Caucasus, Asia Minor and north-west Iran. The shrub grows either in dry, open woods

and on warm, exposed slopes and rocks, or in river valleys, even on periodically flooded soils. It occurs mainly in the lowlands and in the lower reaches of mountain regions. It has reached the highest elevations in the Alps, in Asia Minor — 1500 m and in Marocco — 1600 m.

Through Poland passes the northern limit of *L. vulgare* range, however for the above mentioned reasons its accurate delimitation is almost impossible. Stands of privet are generally scattered over the southern and western part of the country, they are however also known from the northern regions and even from the sea coast itself. The nature of these stands, whether artificial or natural, for lack of historical data cannot be accurately determined. Their interpretation depends primarily on the evaluation of the plant communities and on the opinions of several botanist (particularly the old ones), who have described these stands.

On the basis of such data it can be stated that *L. vulgare* is undoubtedly an endogenous species and that it grows wild primarily in southern Silesia, in the Lublin District, and probably also on few stands in the Kraków, Kielce and Rzeszów Districts. These stands are usually below 300—400 m. elevation.

The common privet grows primarily in xerothermic scrubs, more rarely in woods. In the Lublin District, at Janowiec nad Wisłą, it occurs together with *Corylus avellana*, *Berberis vulgaris*, *Cornus sanguinea*, *Evonymus verrucosa*, *Ulmus campestris* var. *suberosa*, *Prunus spinosa*, *Rosa rubiginosa*, *Lonicera xylosteum*, *Juniperus communis*, *Clematis vitalba*, *C. recta*, *Salvia pratensis*, *Vincetoxicum officinale*, *Achillea millefolium* ssp. *pannonica*, *Campanula sibirica*, *C. bononiensis*, *Peucedanum cervaria*, *Coronilla varia*, *Thalictrum minus* and others. In Silesia *L. vulgare* is an important constituent of plant communities from the order *Prunetalia*, and in the Cieszyn Region it is, according to A. Kozłowska (1936, Charakter. zesp. podgórz. Cieszyńsk.), a member of the association *Fagetum calcareum cieszyanicum*.

The distribution of *L. vulgare* in Poland was studied by K. Browicz and J. Hryniewicz-Sudnik (1965, Arbor. Kórnickie 10). They have worked out a point map with a discrimination between stands presumed natural and those deemed artificial.

Бирючина обыкновенная принадлежит к тем породам, границы распространения которых особенно трудно установить. Издавна, культивируется во всей Европе как декоративный кустарник (преимущественно в виде живой изгороди) не только в городах, но также в небольших селах. Плоды *L. vulgare* служат пищей для многих птиц (особенно для дроздовых), распространяющих его семена. В связи с этим составленная карта общего ареала вида имеет провизорный характер.

Ареал *L. vulgare* охватывает почти всю Западную, Среднюю и Южную Европу, Северо-Западную Африку, Крым, Кавказ, Малую Азию и Северо-Западный Иран. Этот кустарник растёт в сухих изреженных лесах или на тёплых открытых склонах и на скалах, или же в долинах рек, на временно затопленных почвах. Преимущественно он встречается на низменности и в нижнем поясе гор; самые высокие местонахождения находятся в Альпах и в Малой Азии — 1500 м н. ур. моря, а также в Марокко — 1600 м н. ур. моря.

Через Польшу проходит северная граница ареала *L. vulgare*, но вследствие вышеупомянутых причин, точное определение её почти невозможно. Местонахождения бирючины обыкновенной рассеяны в южной и западной части страны, известны они также на севере и даже на морском побережье. Характер этих местонахождений — искусственные или же естественные: из-за недостатка исторических данных не может быть точно определён. Интерпретация местонахождений основана главным образом на оценке растительных сообществ, а также на мнениях многих ботаников (особенно старших поколений), которые описывали эти местонахождения.

Опираясь на такие предпосылки можно утверждать, что *L. vulgare* бесспорно является у нас туземным видом, и растёт в диком виде прежде всего в южной Силезии и в Люблинском воеводстве и по всей вероятности, на нескольких местонахождениях в Краковском, Келецком и Жешувском воеводствах. Местонахождения эти расположены обыкновенно не выше, 300—400 м н. ур. моря.

Бирючина обыкновенная встречается главным образом в ксеротермических зарослях, реже в лесах. В Люблинском воеводстве, в Яновце над Вислой растёт вместе с *Corylus avellana*, *Berberis vulgaris*, *Cornus sanguinea*, *Evonymus verrucosa*, *Ulmus campestris* var. *suberosa*, *Prunus spinosa*, *Rosa rubiginosa*, *Lonicera xylostemon*, *Juniperus communis*, *Clematis vitalba*, *C. recta*, *Salvia pratensis*, *Vincetoxicum officinale*, *Achillea millefolium* ssp. *pannonica*, *Campanula sibirica*, *C. bononiensis*, *Peucedanum cervaria*, *Coronilla varia*, *Thalictrum minus* и другими. В Силезии является важным компонентом растительных сообществ из ряда *Prunetalia*, а в Цешинском входит, согласно А. Козловской (1936, Charakt. zesp. roślin pogórza Cieszyńsk.), в состав ассоциации *Fagetum calcareum cieszyncicum*.

Распространение бирючины обыкновенной в Польше изучали К. Брович и Ю. Гринкевич-Судник (1965, Arbor. Kórnick., 10). Ими составлена точечная карта ареала с выделением предполагаемых искусственных местонахождений.

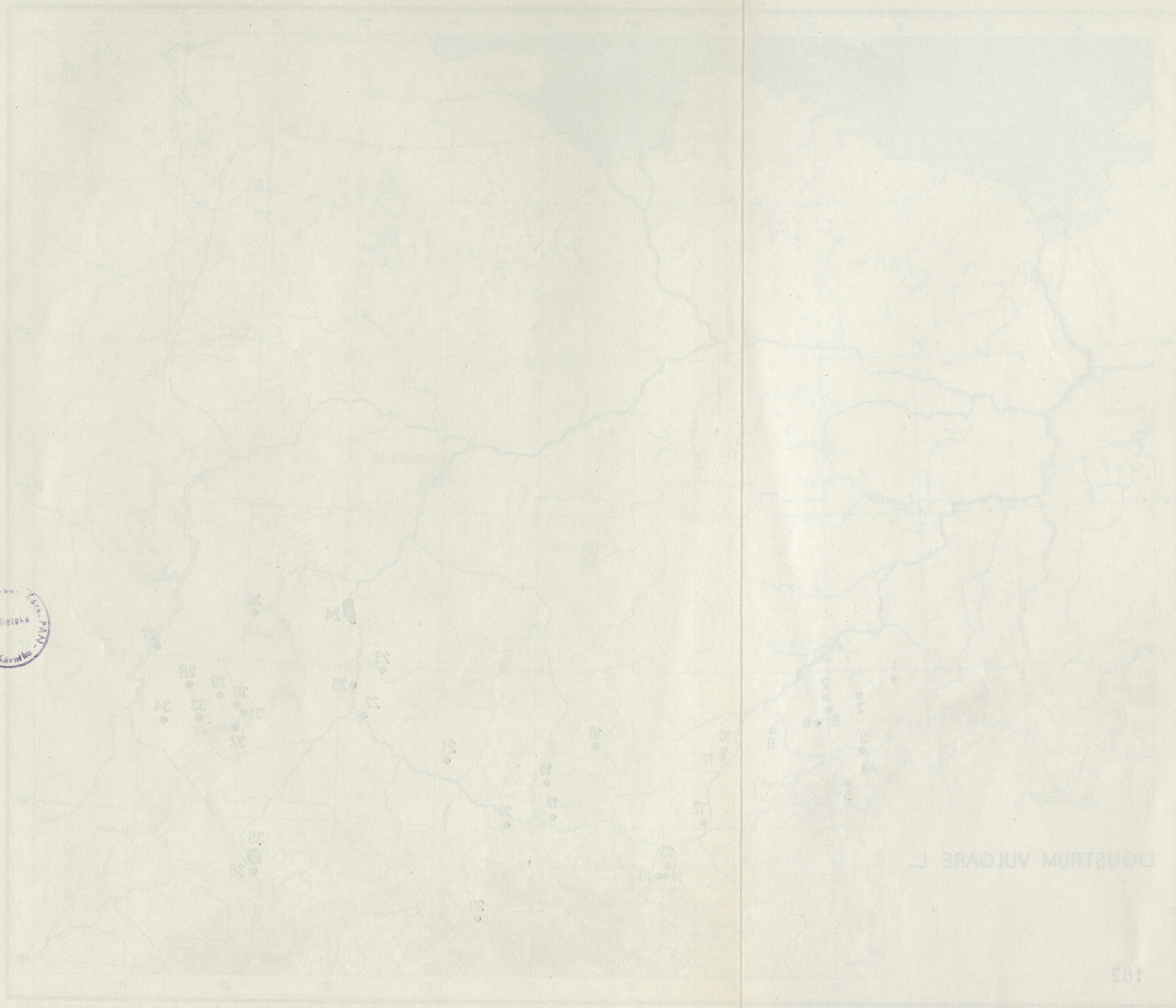
STANOWISKA – LOCALITIES – МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ

1. Góra Krzyżowa koło Strzegomia (Fabiszewski, 1963, Chron. Przyr. Ojez., 5)!!
2. Sobótka (Fiek, 1881, Fl. v. Schles.; Schube, 1903, Verbr. d. Gefäßspfl. in Schles.)!
3. Góra Lisiura koło Barda (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
4. Żelazno Klodzkie (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!
5. Góra Krzyżnik koło Stronia Śląskiego (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!
6. Piotrowice Strzelińskie (Browicz, Hryniewicz, 1. c.).
7. Kojęcín (Schube, 1910, Jahresber. d. Schles. Gesellsch. f. Vaterl. Cult.).
8. Między Przewornem a Dzierżkową (Mądalski i inn., 1962, Kwartalnik Opolski, Zesz. Przyr., 2)!
9. Molestowice (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
10. Między Kamieniem Śląskim a Kamionkiem (Grabowski, 1849, Fl. v. Oberschl.)!
11. Ligota Dolna (Medwecka-Kornaś, 1961, Kwartalnik Opolski, Zesz. Przyr., 1)!!
12. Brzezie koło Raciborza (Grabowski, 1. c.).
13. Między Bogucicami a Markłowicami (Kozłowska, 1. c.).
14. Cieszyn, „park na Sikorniku” (Kozłowska, 1. c.); „Las koński” koło Cieszyna (Kozłowska, 1. c.).
15. Jasieniowa (Schube, 1903, 1. c.).
16. Skalka (Kaznowski, 1928, Spraw. Kom. Fizj., 62)?
17. Balice (Berdau, 1859, Fl. Cracovien.).
18. Dolina Ojcowska (Jelenkin, 1901, Fl. Ojcowsk. Dol.).
19. Niepołomska Puszcza (Berdau, 1. c.).
20. Bryjarka koło Szczawnicy (Fabijanowski, 1957, Ochr. Przyr., 24)?
21. Koło Kikowa (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
22. Sandomierz: wąwóz Królowej Jadwigi i Góry Pieprzowe (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
23. Bałtów nad Kamienną (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
24. Góra Puławska (Siemionow, 1887); Nasilów (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!; Wojszyn (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!; Janowiec nad Wisłą (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!; Puławy (Siemionow, 1887); Włostowice (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!; Parchatka (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!; Kazimierz Dolny (Szteimbok, 1910, Spraw. Kom. Fizj., 44)!!; Męcimierz (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!; Dobrze (Fijałkowski, 1961, Ann. U.M.C.S. Sect. E., 6, 12)!!
25. Opoka Duża koło Annapola (Fijałkowski, 1960, Fragm. Fl. et Geobot., 6, 3)!!
26. Łęczna (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
27. Uhrusk (Fijałkowski, 1959, Fragm. Fl. et Geobot., 5, 1)!!
28. Rogów koło Grabowca (Fijałkowski, 1959, 1. c.); Świdniki (Browicz, Hryniewicz, 1. c.).
29. Chomeńska koło Zamościa (Fijałkowski, 1961, 1. c.).
30. Niedzieliska koło Zamościa (Fijałkowski, 1958, Fragm. Fl. et Geobot., 3, 2).
31. Brody Małe koło Szezebrzeszyna (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
32. Kamienna Góra koło Zwierzyńca (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
33. Krynice (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
34. Między Żulicami a Steniatynem (Browicz, Hryniewicz, 1. c.)!!
35. Po prawej stronie Sanu koło Przemyśla: między Wzniesieniem a Zielonką (Batko, 1938, Kosmos, 63); na NE od Rokszyca (Batko, 1933, Roczn. Polsk. Tow. Dendr., 5); Lipnik (Kotula, 1881, Spraw. Kom. Fizj., 15)!!; między lasem brylinieckim a Rokszycami (Batko, 1933, 1. c.); między Pikulicami a Obtyniem (Batko, 1933, 1. c.); między Obtyniem a Książcami (Kotula, 1. c.)!!; góra Chyb pod Berendowicami, ca. 400 m n.p.m. (Batko, 1933, 1. c.); między Kormaniami a Książcami (Batko, 1933, 1. c.)!
36. Przy drodze Niżankowice – Sierakośce (Batko, 1933, 1. c.).

LIGUSTRUM VULGARE L.

162

Biblioteka
Kornhuber
NY

LIGUSTRUM VULGARE L.

182